

PAWEŁ KALETA

ZAKRES KOMPETENCJI PROBOSZCZA DO REPREZENTOWANIA PARAFII W STOSUNKACH MAJĄTKOWYCH W ŚWIELE KPK/1983

Kompetencje proboszcza dotyczące reprezentowania parafii w stosunkach majątkowych nie zostały określone ani w art. 4 ust. 2 konkordatu z 1993 roku¹, ani nawet w art. 7 ust. 3 pkt 5 ustawy z 17 maja 1989 roku o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej². Wskazanie jednak norm dotyczących reprezentowania parafii w obrocie majątkiem kościelnym wydaje się nie tylko słuszne, co raczej konieczne; szczególnie w sytuacji, gdy proboszcz nie respektuje tychże norm, rodzą się konsekwencje prawne w sferze prawa cywilnego³. Ponadto w orzecznictwie sądowym dostrzec można ożywioną dyskusję dotyczącą odwoływania się do prawa kanonicznego⁴. Zauważyć również należy, że w prawie polskim nie ma właściwych przepisów, które *expressis verbis* regulowałyby zakres kompetencji proboszcza w reprezentowaniu parafii⁵. Skoro konkordat, jak i ustawa

Ks. dr PAWEŁ KALETA – Katedra Kościelnego Prawa Majątkowego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

¹ Dz.U. 1998 r. nr 51, poz. 318.

² Dz.U. 1989 r. nr 29, poz. 154 ze zm.

³ Zob. Wyrok SN z dnia 27 lipca 2000 r. (IV CKN 88/00) OSP 2003, z. 9, poz. 115; wyrok SN z dnia 24 marca 2004 r. (IV CK 108/03) OSNC 2005, nr 4, s. 48-60; Uchwała SN z 19 grudnia 2008 r. (III CZP122/08) OSP 2010, z. 2, s. 114-120; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 26 maja 2011 r. (I ACa 356/11), niepubl.

⁴ Zob. B. R a k o c z y, *Prawo kanoniczne w orzecznictwie sądów polskich*, [w:] *Prawo wyznaniowe w Polsce (1989-2009). Analizy-dyskusje-postulaty*, red. D. Walencik, Katowice-Bielsko-Biała 2009, s. 275-283.

⁵ Por. P. S t a n i s z, *Proboszcz jako reprezentat parafii rzymskokatolickiej w stosunkach majątkowych*, [w:] *Prawo państwowe a prawo wewnętrzne związków wyznaniowych. Pamiętnik*

wyznaniowa nie określają zakresu kompetencji proboszcza w sprawach majątkowych, to należy się odnieść do prawa kanonicznego. Do podobnych wniosków doszedł SN w wyroku z 24 marca 2004 r. IV CK 108/03⁶.

Z uwagi na to, że znaczna część zagadnienia została rozwinięta w literaturze przedmiotu⁷ (szczególnie aspekt cywilno-prawny), głównym celem artykułu jest ukazanie wykładni prawa kanonicznego w zakresie kompetencji proboszcza do reprezentowania parafii w stosunkach majątkowych. Poza zakresem rozważań pozostaną kwestie związane z reprezentowaniem parafii katolickich obrządków wschodnich.

1. POJĘCIE REPREZENTACJI

Reprezentacja (łac. *repraesentatio* – przedstawianie) to występowanie w imieniu określonej grupy ludzi (narodu, organizacji) w celu przedstawienia ich interesu⁸. W ujęciu prawa cywilnego jest to prawnie legitymowane wykonywanie funkcji władzy państwowej w imieniu zbiorowego podmiotu suwerenności (narodu) przez konstytucyjnie określone organy państwa⁹. Należy wskazać, że pojęcie reprezentacji w literaturze prawniczej nie jest jednolite; jedni uważają, że oznacza ono sprawowanie władzy przez suwerena, inni natomiast określają nim stosunek między przedstawicielami a suwerenem¹⁰.

VII zjazdu katedr i wykładowców prawa wyznaniowego Gniezno 11-12 IX 2010, red. K. Krasowski, M. Materniak-Pawłowska, M. Stanulewicz, Poznań 2010, s. 191.

⁶ Wyrok SN z 24.03.2004 r. IV CK 108/03, OSNC 2005 nr 4, poz. 65.

⁷ Zob. M. K r z e m i ń s k i, *Znaczenie prawa kanonicznego dla określenia sposobu reprezentacji kościelnych osób prawnych*, „Prawo Bankowe” 2005, z. 10, s. 20-30; A. J a n u - c h o w s k i, *Wybrane zagadnienia związane z reprezentacją parafii przez proboszcza na gruncie prawa kanonicznego i polskiego*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 11 (2008), s. 211-236; E. C i c h o s z, P. C i c h o s z, *Reprezentacja osób prawnych Kościoła katolickiego przy dokonywaniu czynności cywilnoprawnych*, „Biuletyn”. Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 7 (2011), s. 50-61; M. S t r z a ł a, *Skuteczność norm prawa kanonicznego w zakresie reprezentacji kościelnych osób prawnych w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, [w:] *Prawo państwowe a prawo wewnętrzne związków wyznaniowych. Pamiętnik VII Zjazdu Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego, Gniezno 11-12 IX 2010*, red. K. Krasowski, M. Materniak-Pawłowska, M. Stanulewicz, Poznań 2010, s. 211-222.

⁸ B. D u n a j, *Popularny słownik języka polskiego*, Warszawa 2007, s. 753.

⁹ B. B a n a s z a k, *Reprezentacja*, [w:] *Encyklopedia prawa*, red. U. Kalina-Prasznica, Warszawa 1999, s. 656.

¹⁰ Tamże.

Kodeks prawa kanonicznego nie podaje definicji reprezentacji, choć termin ten pojawia się w dziewięciu kanonach¹¹, posługuje się również pojęciem „występowanie” (*in nomine Ecclesiae*) w imieniu Kościoła¹².

2. PODMIOT REPREZENTACJI

Podmiotem reprezentacji parafii jest proboszcz (*parochus*), mianowany przez biskupa diecezjalnego jako pasterz własny parafii¹³. Te same obowiązki reprezentacyjne i te same uprawnienia ma administrator parafii, który jest ustanowiony przez biskupa diecezjalnego, w sytuacji gdy parafia wakuje albo proboszcz na skutek uwięzienia, zesłania czy wygnania, niezdolności lub słabego zdrowia lub innej przyczyny nie może wypełniać pasterskiej posługi¹⁴. Jego zadania ściśle określa kan. 540.

Kanoniczna definicja proboszcza zawiera następujące elementy:

- a) proboszcz jest kapłanem ze święceń¹⁵;
- b) wolny od przeszkód¹⁶;
- c) parafia została jemu powierzona, zatem otrzymał ją zgodnie z prawem¹⁷;
- d) jest własnym duszpasterzem parafii¹⁸;
- e) jest zależny od biskupa diecezjalnego w sposobie wykonywania swego urzędu¹⁹;

f) ogólną treścią praw i obowiązków jego urzędu jest „pasterska troska” o powierzoną mu parafię, a więc nie w pierwszym rzędzie sprawy ekonomiczne czy administracyjne, lecz dziedzina duchowego oblicza parafii²⁰.

¹¹ Zob. kan. 118, 212 § 1, 358, 363 § 1-2, 495 § 1, 499, 631 § 1, 1419 § 2.

¹² W imieniu konkretnej kościelnej osoby prawnej jako takiej, a nie w imieniu całego Kościoła. Zasada ta odnosi się do tylko do publicznych osób prawnych, prywatne osoby prawne nie działają w imieniu Kościoła. Por. T. P a w ł u k, *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 4, Olsztyn 1990, s. 43.

¹³ Kan. 519.

¹⁴ Kan. 539.

¹⁵ Kan. 129 § 1.

¹⁶ Kan. 149 § 1.

¹⁷ Kan. 147.

¹⁸ Kan. 515 § 1.

¹⁹ Kan. 519.

²⁰ Zob. J. D u d z i a k, *Kanoniczna rola proboszcza. Realizacja podstawowych zadań kościelnych: nauczania, uświęcania, rządzenia*, Tarnów 2001, s. 21.

W doktrynie prawa kanonicznego przyjmuje się, że tylko proboszcz posiada kompetencję występowania w imieniu parafii i do załatwienia jej spraw, w tym także spraw majątkowych²¹. Należy tu zachować kan. 1279 § 1, że w przypadku zaniedbań w sprawach majątkowych ordynariusz ma prawo do interweniowania. W razie braku duchownych jeden prezbiter może być proboszczem kilku parafii, jednak wówczas każdą parafią zobowiązany jest zarządzać odrębnie i nie wolno mu łączyć obowiązków w zarządzaniu poszczególnymi parafiami. Jednocześnie dodać należy, że kan. 543 § 2 i 3 udziela także tytułu do reprezentowania moderatorowi, w sytuacji, gdy troska o parafię została powierzona zespołowi kapłanów. Także w tym przypadku powierzenie parafii dokonuje się na drodze pisemnej umowy zawartej między biskupem diecezjalnym a przełożonym instytutu lub stowarzyszenia, który konkretnie określa prezbitera pełniącego obowiązki proboszcza²².

Zakres kompetencji co do reprezentacji proboszcza można wywnioskować z kan. 532: „W załatwianiu wszystkich czynności prawnych proboszcz występuje w imieniu parafii, zgodnie z przepisami prawa. Ma również troszczyć się o to, by dobra parafii były administrowane według norm kan. 1281-1288”. Do wymienionego kanonu odnosi się kan. 1279 § 1: „Zarząd dóbr kościelnych należy do tego, kto bezpośrednio kieruje osobą, do której dobra te należą [...]”. Z kanonen tym również koresponduje kan. 1282, który określa, że zarządca winien działać w imieniu tej osoby prawnej, którą reprezentuje.

Co do zasady, kompetencja proboszcza w reprezentowaniu parafii obejmuje wszystkie czynności prawne. Jednak, co należy zaznaczyć, kompetencja ta nie jest bezwarunkowa, ale jest ograniczona przez kanony 1281-1288, które uzależniają ważność dokonywanych czynności przekraczających granice i sposób zwyczajnego zarządzania od uprzedniego pisemnego upoważnienia biskupa diecezjalnego, a czynności o charakterze alienacji – od zezwolenia władz określonych w kan. 1292.

Pomimo że Kodeks Prawa Kanonicznego nie definiuje pojęć aktów zarządzania zwyczajnego i nadzwyczajnego, jak również nie wymienia żadnego katalogu wspomnianych czynności, to jednak określenie tych czynności ma kluczowe znaczenie dla określenia granic kompetencji proboszcza w reprezento-

²¹ J. A. R e n k e n, *Parishes Pastors and Parochial Vicars*, [w:] *New Commentary on the Code of Canon Law*, Eds. J. P. Beal, J. A. Coriden, T. J. Green, New York–Mahwah 2000, s. 704.

²² Kan. 520.

waniu parafii w stosunkach majątkowych. Rozróżnienie to jest ważne również w rozstrzyganiu spraw spornych w stosunkach majątkowych²³.

3. ZWYCZAJNE ZARZĄDZANIE

Kanon 1281 § 2 stanowi, że: „W statutach powinny być określone czynności przekraczające granice i sposób zwyczajnego zarządzania, jeśli statuty milczą w tej sprawie, biskup diecezjalny, wysłuchawszy zdania rady do spraw ekonomicznych, powinien określić tego rodzaju czynności w odniesieniu do podległych mu osób prawnych”. Z przepisem tym koresponduje kan. 1276 § 1-2, który nakazuje ordynariuszowi nadzorować zarząd wszystkich dóbr należących do podległych mu publicznych osób prawnych, uwzględniając przy tym prawa, prawne zwyczaje oraz okoliczności, powinni starać się o uregulowanie dóbr kościelnych przez wydanie stosownych instrukcji w granicach prawa powszechnego i partykularnego.

Literatura przedmiotu określa zwyczajne zarządzanie (*actus ordinariae administrationis*) jako akty, które mają na celu zachowanie masy majątkowej i rozumiane są jako finansowe realizowanie bieżących spraw związanych z prowadzeniem parafii²⁴. Polega ono głównie na uczciwym pomnażaniu aktualnego jego stanu, na dysponowaniu nim w celu pokrycia bieżących wydatków związanych z funkcjonowaniem parafii²⁵. Innymi słowy, to codzienne, zwyczajne czynności podejmowane wokół majątku kościelnego, jak: opłata za robociznę, za media, kupno narzędzi itp. Czynności te określa w sposób szczegółowy, choć nie wyłączny, kan. 1284²⁶.

²³ Zob. G. R a d e c k i, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2004 r.*, IV CK 108/03, „Przegląd Sądowy” 1 (2006), s. 134-140; M. J a s i a k i e w i c z, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2000 r.*, IV CKN 88/00, „Rejent” 1 (2005), s. 122-137.

²⁴ Por. F. B ą c z k o w i c z, J. B a r o n, W. S t a w i n o g a, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, Opole 1958, s. 585.

²⁵ Por. T. P i e r o n e k, *Zarządzanie dobrami materialnymi Kościoła partykularnego*, [w:] *Struktura i zadania kurii diecezjalnej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w ramach obchodów Roku Prymasa Tysiąclecia przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich. Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL oraz Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Warszawsko-Praskiej (Warszawa-Praga 11-12. 09. 2001)*, red. J. Krukowski, K. Warchałowski, Warszawa 2003, s. 30.

²⁶ Por. L. C e n t u r i o n i, *L'amministrazione dei beni ecclesiastici. Le competenze del Vescovo Diocesano*, Roma 1996, s. 60-61.

W reprezentowaniu parafii przez proboszcza należy również wziąć pod uwagę zarządzanie o większym znaczeniu (*actus maioris momenti*). Wspomniany akt prawny – zgodnie z kan. 1277 – należy odróżnić od zwyczajnego zarządzania, który powinien być ustalony przez biskupa diecezjalnego²⁷. Ustawodawca wskazuje kryterium pozwalające biskupowi na określenie aktów o większym znaczeniu. Kryterium tym jest materialny stan diecezji. Biskup zatem może swobodnie podejmować decyzje, jednak powinien wysłuchać zdania rady ds. ekonomicznych i kolegium konsultorów. Wymóg ten jest podyktowany różnym stanem materialnym diecezji. Jest wiele diecezji zasobnych, dla których dość poważny wydatek nie będzie stanowił wielkiego uszczerbku materialnego, ale są również diecezje ubogie, w których wydanie stosunkowo małej sumy może doprowadzić do zachwiania równowagi ekonomicznej. Dlatego trudno jest określić granice większego zarządzania. Należy również podkreślić, że zagadnienie aktów o większym znaczeniu, w nauce prawa kanonicznego nie zostało rozstrzygnięte²⁸. Stąd każdy przypadek należy rozpoznawać indywidualnie. Słuszne wydaje się, że granice o większym znaczeniu winny znaleźć się w statutach lub prawie partykularnym. Jednak przeprowadzone własne studium norm polskich synodów diecezjalnych wskazuje na brak określeń biskupa co do zarządzania o większym znaczeniu²⁹.

4. NADZWYCZAJNE ZARZĄDZANIE

Określenie aktów nadzwyczajnego zarządzania (*actus extraordinariae administrationis*) wydaje się kluczowe dla określenia zakresu, w jakim proboszcz jest umocowany do reprezentowania parafii w stosunkach majątkowych. Akty te wskazują na praktyczną konsekwencję w ocenie granic reprezentowania parafii przez proboszcza.

Chcąc jednak określić ich granice, należy nadmienić, że prawodawca jasno odróżnia nadzwyczajne zarządzanie (kan. 1281 § 1-3) tytuł II księgi V

²⁷ Aktów o większym znaczeniu nie należy mylić z aktami nadzwyczajnej administracji.

²⁸ S. D u b i e l, *Uprawnienia majątkowe Kościoła Katolickiego w Polsce w świetle kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku, konkordatu z 1993 roku i ustaw synodalnych*, Lublin 2007, s. 54.

²⁹ P. K a l e t a, *Zadania zarządcy majątku kościelnego w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i polskich synodach diecezjalnych*, Lublin 2012, s. 59.

KPK/83, od alienacji (kan. 1291 i 1292 § 1-4) tytuł III księgi V KPK/83 i czynności z nimi związanych na podstawie kan. 1295.

Wobec tego pojawia się pytanie, jaka jest różnica między czynnością nadzwyczajnego zarządzania a alienacją, która *de facto* stanowi czynność nadzwyczajnego zarządzania majątkiem, jak również czynnością z nią zrównaną na podstawie kan. 1295?

Czynność nadzwyczajnego zarządzania majątkiem oznacza czynność, która nie ma charakteru regularnego (tzn. ma charakter wyjątkowy), lub która powoduje istotne konsekwencje finansowe³⁰. Z kolei alienacja jest definiowana jako „przeniesienie prawa własności na inne podmioty prawa, drogą darowizny, sprzedaży lub zamiany” i stanowi *lex specialis* w odniesieniu do normy ogólnej zawartej w kanonach tytułu II księgi V KPK/83. Oznacza to, że w każdym przypadku alienacji należy odnieść się do procedury zawartej w tytule III księgi V, nie zaś w tytule II, zwłaszcza aspektu pozyskania zgody stosownych organów kolegialnych i zainteresowanych osób.

W określeniu zakresu kompetencji proboszcza w reprezentowaniu parafii w stosunkach majątkowych proboszcz (względnie administrator) zobowiązany jest wziąć pod uwagę, czy podejmowana czynność prawna należy do nadzwyczajnego zarządzania, czy do alienacji względnie do czynności z nią zrównanych na mocy kan. 1295. Kryterium rozróżniającym jest to, czy w czynności tej zarządca ma do czynienia z przeniesieniem prawa własności czy nie.

W przypadku zarządzania nadzwyczajnego proboszcz zobowiązany jest do przestrzegania ustalonych granic zawartych w statutach kościelnej osoby prawnej, w przypadku ich braku biskup diecezjalny zobowiązany jest ustalić te granice w odniesieniu do podległych mu osób prawnych³¹. Drugim organem do wytyczenia tychże granic jest Konferencja Biskupów³². Jednocześnie należy nadmienić, że – jak dotąd (2012 r.) – wykaz nadzwyczajnego zarządzania nie został wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, a poszczególne akty prawne wydane przez biskupów diecezjalnych nie są jednorodne.

Analiza prawa partykularnego w Polsce³³ w tym względzie charakteryzuje się następująco. W archidiecezji gnieźnieńskiej określono dla podległych biskupowi osób prawnych kwotę dwudziestu najniższych krajowych wynagro-

³⁰ R. T. K e n n e d y, *Book V the Temporal Goods of the Church*, [w:] *New Commentary on the Code*, s. 1479.

³¹ Kan. 1281 § 2.

³² Kan. 1277.

³³ Zostaną przedstawione wybrane akty prawne, które potwierdzają wysuniętą tezę.

dzeń³⁴, z kolei w diecezji sosnowieckiej proboszcz parafii nie może bez uzyskania uprzedniej pisemnej zgody biskupa diecezjalnego zawierać jakichkolwiek umów, których przedmiotem są dobra nieruchomości należące do parafii, niezależnie od wysokości transakcji. W szczególności nie może dokonywać sprzedaży, zamiany darowizny, oddawać w użytkowanie, zawierać umowy dzierżawy, najmu lub obciążać hipoteką. Ponadto proboszcz nie może również bez uzyskania uprzedniej pisemnej zgody biskupa diecezjalnego zawierać jakichkolwiek umów, których przedmiotem są dobra ruchome, jeżeli ich wartość przekracza kwotę 10 000 zł³⁵. Podobne rozporządzenie zostało wydane w diecezji radomskiej: żadna osoba duchowna – zarówno jako osoba fizyczna, jak i reprezentant kościelnej osoby prawnej – nie może podjąć zadłużenia powyżej 10 000 zł w instytucjach finansowych bez uprzedniej zgody Wydziału Administracyjno-Ekonomicznego Kurii Diecezji Radomskiej³⁶. Z kolei dekret Biskupa Polowego Wojska Polskiego z 16 września 2011 r., dotyczący zarządu mienia kościelnego, zakazuje proboszczom – bez uprzedniego pisemnego upoważnienia Biskupa Polowego Wojska Polskiego – zaciągania kredytów powyżej sumy czterech średnich krajowych; zakaz ten dotyczy również poręczania majątkiem kościelnej osoby prawnej, wykupywania, wynajmowania lub odstępowania mieszkania użytkowego (kwatery służbowej) oraz alienacji³⁷.

Z powyższego wynika, że określenie granic związanych z nadzwyczajnym zarządzaniem nie jest jednorodne. Proboszcz, podejmując akty prawne związane z majątkiem, jest zobowiązany uwzględnić oprócz prawa powszechnego prawo partykularne, które w tym względzie stanowi uszczegółowienie i dostosowanie norm prawa powszechnego do lokalnych warunków ekonomiczno-gospodarczych.

Do prawa partykularnego określającego granicę i sposób zwyczajnego zarządzania odniósł się SN z dnia 24 marca 2004 r. IV CK 108/03. W wyroku SN stwierdził, że ważność dokonanych przez proboszcza czynności przekraczających granicę i sposób zwyczajnego zarządzania, określonych w statucie lub stosownym akcie biskupa diecezjalnego, zależy od uprzedniego

³⁴ *Trzeci powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej z okazji Milenium jej powstania*, Gniezno 2001, statut 403.

³⁵ *Zarządzenie biskupa diecezjalnego w sprawie zarządu majątkiem parafialnym* (L.dz. 1390/2009), „Okólnik duszpastersko-informacyjny” 4 (2009), s. 14.

³⁶ Z. Z i m o s k i, *Dekret w sprawie zaciągania kredytów przez duchownych* (L.dz. 1429/05), „Kronika Diecezji Radomskiej” 14 (2005), s. 548-549.

³⁷ L.dz. 1122/SOK/2011.

pisemnego upoważnienia³⁸. W przypadku gdyby był brak statutu lub dekretu biskupa określającego granicę i sposób nadzwyczajnego zarządzania, jak i brak stosownej uchwały Konferencji Episkopatu Polski, wówczas akt taki byłby ważny³⁹.

5. AKTY PRAWNE ZWIĄZANE Z ALIENACJĄ

W przypadku transakcji związanej z alienacją proboszcz, będąc umocowany do reprezentowania parafii, zobowiązany jest uzyskać zezwolenie biskupa diecezjalnego zgodnie z przepisami prawa⁴⁰, który takowe wydaje za zgodą rady do spraw ekonomicznych, kolegium konsultorów i zainteresowanych osób⁴¹. Wymóg ten obwarowany jest sankcją nieważności podejmowanego aktu⁴². Podkreślić tu należy, że alienacja ma charakter wyjątkowy i jest odstępstwem od zasady wyrażonej *res Ecclesiae alienarii non posse*. Zakaz ten nie jest absolutny, lecz warunkowy. Dlatego prawo kanoniczne ustanawia kontrolę nad wszelkimi czynnościami tego rodzaju⁴³.

Według kan. 1292 § 1 biskup diecezjalny powinien uzyskać zgodę wymienionych powyżej organów gremialnych. O ile w dwóch pierwszych przypadkach brak zgody (lub gdy został podjęty pomimo nieudzielonej zgody)

³⁸ OSNC 4 (2005), poz. 65; C i c h o s z, C i c h o s z, *Reprezentacja osób prawnych Kościoła katolickiego*, s. 54; P. K r a w c z y k, *Kościelne jednostki organizacyjne jako osoby prawne w świetle prawa kanonicznego i prawa państwowego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach” 88 (2011), s. 219-227; R. S z t y k, *Stosunki majątkowe Kościoła katolickiego, proboszcz jako zarządca majątkiem parafii*, „Rejent” 3 (2012), s. 105.

³⁹ Wyrok SN z 2 lutego 2005 r., IV CK 480/04; Wyrok SN z 17 lutego 2005 r. IV CK 582/04 niepubl.

⁴⁰ Kan. 1291.

⁴¹ Kan. 1292 § 1.

⁴² Uchwała SN z 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08, „Biuletyn Sądu Najwyższego” 12 (2008), poz. 7 postanawia, że sprzedaż nieruchomości przez kościelną osobę prawną osobie fizycznej, bez wymaganego w prawie kanonicznym zezwolenia biskupa diecezjalnego, stanowi czynność prawną niezupełną *negotium claudicans* (art. 63 k.c.), zatem jest czynnością wadliwą i dopiero z chwilą potwierdzenia zostaje sanowana i w pełni uskutecznioma. W razie odmowy zezwolenia czynność staje się bezwzględnie nieważna. Natomiast do czasu uzyskania zgody lub zezwolenia istnieje stan zawieszenia czynności prawnej, niewywołującej zamierzonego skutku prawnego; zob. R. L. K w a ś n i c k i, P. L e t o l c, *Dopuszczalność uzdrowienia wadliwych czynności zarządu osoby prawnej*, „Monitor Prawniczy” 3 (2008), s. 155.

⁴³ Por. M. S i t a r z, *Warunki alienacji majątku kościelnego według KPK/1983*, „Roczniki Nauk Prawnych” 10 (2000), s. 97.

skutkuje nieważnością czynności prawnej⁴⁴, to w trzecim przypadku ma charakter jedynie fakultatywny i informacyjny (por. kan. 50). Pojawia się zatem problem ścisłego określenia pojęcia zainteresowanych osób, bowiem ani kodeks Pio-Benedyktyński, ani kodeks Jana Pawła II nie definiuje tego zagadnienia. W komentarzach odnaleźć można, że osobą zainteresowaną może być fundator, proboszcz, rektor kościoła, posiadacz praw personalnych lub realnych⁴⁵. Jednak brak zdefiniowania osoby zainteresowanej wydaje się brakiem szczególnie ważnym, jeśli weźmie się pod uwagę, że prawodawca używa tego terminu w sposób niejednolity. Zgodnie z kan. 1292 § 1 stanowi o konieczności uzyskania zgody „osób zainteresowanych”, podczas gdy kan. 1222 § 2 określa, że wymagana jest zgoda tych, którzy nabyli słuszne uprawnienia, natomiast kan. 50 zaleca wysłuchanie tych, których prawa mogą być naruszone. Wspomniany brak definicji pojęcia osoby zainteresowanej rodzi kolejne pytanie: czy poszerzenie znaczenia interpretacyjnego tegoż pojęcia nie ograniczy w sposób znaczący możliwości zarządzania majątkiem kościelnym⁴⁶.

Udzielenie zgody przez wspomniane gremia kolegialne dokonuje się, gdy wartość rzeczy alienowanej mieści się między najniższą a najwyższą sumą określoną przez Konferencję Biskupów. Zgodnie z kan. 1292 § 1 Konferencja Episkopatu Polski ustaliła równowartość 100 000 euro jako *summa minima* alienacji, natomiast 1 000 000 euro jako *summa maxima* alienacji⁴⁷. Ponadto oprócz zgody wyżej wymienionych gremiów, przed dokonaniem alienacji jakichkolwiek dóbr, których wartość przekracza najwyższą sumę ustaloną przez konferencję biskupów lub gdy chodzi o rzeczy darowane Kościołowi na podstawie ślubu, a także o rzeczy kosztowne z racji artystycznych lub historycznych (kan. 1292 § 2), jak również sprzedaży relikwii i obrazów, które przez wiernych otoczone są wielką czcią (kan. 1190 § 1-3), biskup diecezjalny zobligowany jest uzyskać zezwolenie Stolicy Apostolskiej.

⁴⁴ M. S i t a r z, *Wady kościelnych aktów administracyjnych wynikające z pominięcia przez biskupa diecezjalnego opinii lub zgody organów kolegialnych*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2 (2003), s. 245.

⁴⁵ W. W ó j c i k, *Dobra doczesne*, [w:] *Komentarz do Kodeksu z 1983 r.*, t. 4, Księga V: *Dobra doczesne kościoła*, Księga VI: *Sankcje w Kościele*, red. W. Wójcik, J. Krukowski, F. Lempa, Lublin 1987, s. 89.

⁴⁶ L. Ś w i t o, *Alienacja majątku kościelnego w diecezjach rzymskokatolickich w Polsce*, Olsztyn 2010, s. 118.

⁴⁷ Dekret odnośnie do „recognitio” w sprawie nowych sum związanych z alienacją dóbr kościelnych (07.02.2007), AKEP 13 (2007), s. 33.

Analizując wysokość sum ustalonych przez Konferencję Episkopatu Polski pojawia się pytanie, co należy czynić, jeśli wartość rzeczy alienowanej znajduje się poniżej 100 000 euro (np. 87 tys. euro). Czy w takim przypadku nie obowiązują proboszcza przepisy prawne związane z alienacją i może on swobodnie dokonać aktu sprzedaży? W odpowiedzi na to pytanie należy zastosować kan. 1295, który określa, że przy podejmowaniu jakiegokolwiek transakcji, na skutek której majątek osoby prawnej może znaleźć się w gorszej sytuacji, winny być zachowane statuty osób prawnych.

W aktach prawnych związanych z alienacją nie można pominąć, że kodeks do ważności wymaga, aby biskup diecezjalny zachował: postanowienia prawa państwowego (kan. 1290), uzyskał zezwolenie Stolicy Świętej (kan. 1292 § 2), uzyskał wyszczególnienie części wcześniej alienowanych, gdy rzecz alienowana jest podzielona (1292 § 3) oraz zapoznał się ze stanem materialnym osoby prawnej (kan. 1292 § 4).

Dodać również należy, że kan. 1293 postanawia: „Dla dokonania ważnej alienacji, której wartość przekracza najniższą określoną sumę, w sposób godziwy wymaga się ponadto 1° słusznej przyczyny, jak nagląca potrzeba wyraźna korzyść, pobożność, miłość lub inna poważna racja pasterska; 2° oceny rzeczy alienowanej, dokonanej na piśmie przez rzeczoznawców. § 2 Należy ponadto zachować inne środki ostrożności przepisane przez kompetentną władzę, aby uniknąć szkody Kościoła”.

Proboszcz w reprezentowaniu kościelnej osoby prawnej winien pamiętać, że kan. 1295, ze względu na podobieństwo skutków ubocznych, określa wszelkie transakcje jako alienację *sensu largo*⁴⁸. Do alienacji w znaczeniu szerokim należą takie czynności prawne, jak: ustanowienie dzierżawy⁴⁹, najmu⁵⁰, zastawu⁵¹, hipoteki⁵², służebności gruntowej⁵³ i osobistej⁵⁴, użytko-

⁴⁸ E. S z t a f r o w s k i, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 4, Warszawa 1986, s. 286; F. W y c i s k, *Alienacja w prawie kanonicznym*, EK, t. 1, Lublin 1984, kol. 369.

⁴⁹ Art. 693 § 1 k.c.; zob. kan. 1297.

⁵⁰ Art. 659 § 1 k.c.

⁵¹ Art. 306 § 1 k.c.

⁵² Art. 65 ustawy z 26 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, Dz.U. z 2001 r., nr 124, poz. 1361.

⁵³ Art. 285 § 1 k.c.

⁵⁴ Art. 296 k.c.

wania⁵⁵, udzielenia poręczenia⁵⁶, użyczenia⁵⁷ i pożyczki⁵⁸. Jednocześnie nadmienić należy, że wymienione tu czynności nie mają charakteru katalogu zamkniętego i należą doń również wszelkie inne transakcje, które w swych skutkach mogą nieść ryzyko pogorszenia sytuacji majątkowej Kościoła.

W literaturze przedmiotu spotkać można pogląd zaczerpnięty z kodeksu prawa kanonicznego z 1917 roku, określający, że alienacją w znaczeniu prawa kodeksowego nie jest zaciągnięcie pożyczki bez obciążenia⁵⁹ (tj. bez ustanowienia hipoteki), gdyż tego rodzaju czynność prawna nie przynosi pogorszenia stanu posiadania. Obecnie trudno z tą tezą się zgodzić, bowiem należy zwrócić uwagę na fakt, że kan. 1295 nie stanowi o „pogorszeniu stanu posiadania“, ale o takiego rodzaju transakcjach, na skutek których majątek kościelnej osoby prawnej może znaleźć się w gorszej sytuacji⁶⁰.

6. OBOWIĄZEK POWOŁANIA PARAFIALNEJ RADY DS. EKONOMICZNYCH

Przepisy prawa kanonicznego dotyczące zarządzania mieniem parafialnym zalecają powołanie parafialnej rady ekonomicznej. Powołanie takiej rady jest obligatoryjne zarówno dla parafii terytorialnej, jak i personalnej⁶¹. O tym stanowi kan. 537: „W każdej parafii powinna być rada do spraw ekonomicznych, która rządzi się nie tylko przepisami prawa powszechnego, lecz także normami wydanymi przez biskupa diecezjalnego. Wierni dobrani zgodnie z tymi normami świadczą w tej radzie pomoc proboszczowi w administrowaniu dobrami parafialnymi, z zachowaniem przepisu 532”. Do wspomnianego kan. nawiązuje kan. 1280, który stanowi, że: „Każda osoba prawna powinna mieć własną radę do spraw ekonomicznych lub dwóch doradców, którzy mają wspierać zarządcę w wypełnianiu jego zadań zgodnie ze statutami”. Doktrynę

⁵⁵ Art. 252 k.c.

⁵⁶ Art. 876 § 1 k.c.

⁵⁷ Art. 710 k.c.

⁵⁸ Art. 720 k.c.

⁵⁹ Zob. F. Bączkowiak, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, Opole 1958, s. 578; Sitarz, *Warunki alienacji*, s. 96.

⁶⁰ Por. Świto, *Alienacja majątku kościelnego*, s. 91.

⁶¹ Kan. 518. Rady należy również powołać w jednostkach zrównanych z parafią, jak ekspozytury, wikariaty samodzielne tworzone na bazie prawa diecezjalnego.

tę potwierdza również *II Polski Synod Plenarny*⁶². Dzięki niej proboszcz uzyskuje lepsze rozeznanie w sprawach ekonomicznych.

Głównym zadaniem parafialnej rady do spraw ekonomicznych jest świadczenie pomocy proboszczowi w zarządzaniu majątkiem parafialnym, przy zachowaniu zasady, że proboszcz jest ustawowym reprezentantem parafii i administratorem powierzonych mu dóbr kościelnych (jak wskazano w kan. 532 i 1279 § 1 oraz w art. 7 ust. 3 pkt 5 ustawy z 17 maja o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej). Proboszcz podejmuje sam decyzje wiążące, rada natomiast jest organem doradczym i nie może wyręczać proboszcza w jego obowiązkach⁶³.

Konsekwencją takiego usytuowania parafialnej rady do spraw ekonomicznych jest fakt, że wspomniana rada nie może zastępować proboszcza w wykonywaniu powierzonej mu funkcji w zakresie zarządzania majątkiem – stanowi ona wyłącznie organ konsultacyjny i doradczy i nie może stać się instytucją podejmującą wiążące decyzje⁶⁴. Proboszcz w swych decyzjach nie jest związany udzieloną radą, ale w przypadku gdy członkowie rady wypowiedzieli się jednomyślnie, wydaje się zasadne, że nie powinien pomijać tego głosu bez uzasadnionej przyczyny⁶⁵.

Należy jednak zachować przepis kan. 537, że biskup diecezjalny może nadać parafialnej radzie ekonomicznej uprawnienia do udzielenia zgody na określone czynności podejmowane przez proboszcza (np. alienacji mienia parafialnego)⁶⁶. W takim przypadku proboszcz zobowiązany jest postępować zgodnie z procedurą przepisaną w kan. 127.

Prawo partykularne jednak nie określa, że proboszcz jest zobowiązany uzyskać zgodę przez parafialną radę do spraw ekonomicznych, lecz stanowi, że proboszcz powinien zasięgnąć jej opinii przed czynnościami związanymi z zarządzaniem nadzwyczajnym, do których zaliczyć można: alienację (sprzedaż) majątku własnego parafii, zmiana przeznaczenia zabudowań parafialnych, podjęcie budowy lub inwestycji wraz z wyborem wykonawcy prac, dokonanie

⁶² *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 23.

⁶³ P. K a s p r z y k, Z. B a r a n o w s k i, *Parafialna rada do spraw ekonomicznych. Przewodnik dla duszpasterzy i osób świeckich*, Sandomierz 2001, s. 19.

⁶⁴ Międzydykasterialna instrukcja *Ecclesiae de mysterio*, o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich z ministerialnej posłudze kapłanów, „L'Osservatore Romano” 19 (1998), nr 12, s. 36.

⁶⁵ M. Ż u r o w s k i, *Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*, t. 1, Warszawa 1979, s. 81.

⁶⁶ J. J a n i c k i, *Parishes, Pastors and Parochial Vicars*, [w:] *The Code of Canon Law. A Text and Commentary*, Eds. J. Coriden, T. Green, E. Heintschel, New York 1985, s. 433.

znaczących wydatków, zaciągnięcie kredytu, podjęcie przez parafię działalności gospodarczej, dobrowolne opodatkowanie parafian w celu przeprowadzenia inwestycji, określenie wysokości opłat cmentarnych. Parafialna rada ds. ekonomicznych zatwierdza również bilans przychodów i rozchodów parafii za dany rok podatkowy oraz świadczy pomoc w przygotowaniu sprawozdania finansowego parafii⁶⁷.

7. WAŻNOŚĆ CZYNNOŚCI PRAWNYCH

Nie ulega wątpliwości, że proboszcz, reprezentując parafię w stosunkach majątkowych, nie jest absolutnym suwerenem, czyli niezależnym reprezentantem parafii, lecz w działaniu prawnym, w zależności od rodzaju zarządzania, podlega władzy biskupa diecezjalnego (*sub auctoritate Episcopi Dioeceseani*) (kan. 515 § 1). W zarządzaniu nadzwyczajnym powinien uzyskać upoważnienie od ordynariusza, natomiast przy alienacji majątku kościelnego winien uzyskać zezwolenie od biskupa diecezjalnego. Wymagane zezwolenie biskup diecezjalny może wydać dopiero po uprzednim uzyskaniu zgody rady do spraw ekonomicznych i kolegium konsultorów oraz osób zainteresowanych.

Brak uzyskanej zgody od wyżej wymienionych podmiotów czyni akt nieważny. Świadczy o tym kan. 127 § 1-2. Kanon ten w § 1 jasno określa, że jeśli przełożony do podjęcia czynności potrzebuje zgody jakiegoś kolegium lub zespołu osób, powinien to kolegium lub zespół zwołać zgodnie z kan. 166. Przy czym do ważności aktów wymagane jest uzyskanie zgody bezwzględnej większości tych, którzy są obecni. W przypadku gdy przełożony do podjęcia czynności prawnych potrzebuje zgody niektórych pojedynczych osób – zgodnie z § 2 pkt 1 – akt będzie nieważny.

Zauważyć również należy, że pomimo to, iż kan. 127 *stricte* nie określa, że czynności prawne również dotyczą działań dokonywanych na majątku kościelnym, to jednak kan. 124 określa warunki ważności czynności prawnych, które w doktrynie kanonicznej nie budzą żadnych wątpliwości. Stwierdzić należy, że przepis ten dotyczy wszystkich czynności prawnych – zarówno urzędowych i prywatnych, tak jednostronnych, jak i wielostronnych – forum zewnętrznego i wewnętrznego⁶⁸.

⁶⁷ Zob. K a l e t a, *Zadania zarządcy*, s. 196-202; zob. P. M a j e r, *Parafialna rada do spraw ekonomicznych*, „Monitor Prawny Proboszcza” 8 (2012), s. 9.

⁶⁸ R. S o b a Ń s k i, *Statuty i przepisy porządkowe, kan. 94-203*, [w:] *Komentarz Prawa Kanonicznego*, t. 1, Księga I: *Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 202.

Niezachowanie przepisów prawa przez proboszcza czyni taką czynność nieważną. O tym stanowi treść kan. 1281 § 1 i kan. 1291. Pierwszy z nich określa, że „przy zachowaniu przepisów statutów, zarządcy nieważnie dokonują czynności, które przekraczają granice i sposób zwyczajnego zarządzania, jeśli nie uzyskali wcześniej pisemnego upoważnienia od ordynariusza”, zaś zgodnie z kan. 1291 „dla dokonania ważnej alienacji dóbr stanowiących stały prawnie nabyty majątek publicznej osoby prawnej, których wartość przekracza określoną w prawie sumę, wymagane jest zezwolenie kompetentnej władzy, zgodnie z przepisami prawa”.

Jednakże przyznać należy, że prawo kanoniczne nie wyklucza możliwości sanowania nieważnej transakcji majątkowej przez kompetentną władzę kościelną⁶⁹. Przy czym należy nadmienić, że konwalidowanie nieważnej alienacji nie wydaje się możliwe, jeśli sama alienacja jest niedopuszczalna, czego przykładem jest kan. 1190 § 1.

8. ODPOWIEDZIALNOŚĆ MAJĄTKOWA

W dziedzinie reprezentacji proboszcza w stosunkach majątkowych pojawia się pytanie: kto odpowiada za zarządzanie majątkiem parafialnym? Proboszcz czy kościelna osoba prawna, którą proboszcz reprezentuje? Zgodnie z kan. 1281 § 3: „Osoba prawna nie jest zobowiązana odpowiadać za czynności nieważnie podjęte przez zarządców, chyba tylko wtedy i o tyle, o ile odniosła z nich korzyść”. Rozróżnieniem jest tu zatem fakt, czy czynność prawna została podjęta przez zarządcę ważnie, czy nieważnie.

Działanie zarządcy jest nieważne, gdy akt zarządzania został dokonany wbrew nakazowi lub zakazowi prawnemu obwarowanemu sankcją nieważności⁷⁰. Zgodnie z kan. 1281 § 1: „Przy zachowaniu przepisów statutów, zarządcy nieważnie dokonują czynności, które przekraczają granicę i sposób zwyczajnego zarządzania, jeśli wcześniej nie uzyskali pisemnego upoważ-

⁶⁹ P a w l u k, *Prawo kanoniczne*, s. 53; W ó j c i k, *Dobra doczesne Kościoła*, s. 94; S i t a r z, *Warunki alienacji*, s. 111.

⁷⁰ Od wymogu uzyskania zgody nie można uzyskać dyspensy, ponieważ dyspensie nie podlegają ustawy, o ile definiują to, co jest istotnie konstytutywnie dla instytucji albo aktów prawnych (kan. 68). Adresat aktu nielegalnego w celu uchylecia się od jego skutków może prosić o poprawienie aktu, może wnieść rekurs od hierarchicznie wyższego organu władzy kościelnej. Natomiast adresat, który uważa, że został skrzywdzony przez akt administracyjny wadliwy pod względem merytorycznym, może wnieść rekurs hierarchiczny do kongregacji Kurii Rzymskiej. S i t a r z, *Wady kościelnych aktów administracyjnych*, s. 254 n.

nienia od ordynariusza”. Ponadto do ważności aktu administracyjnego, zgodnie z kan. 124 § 1, wymaga się, aby zostały zachowane wszystkie istotne elementy konstytutywne aktu i wymagane formalności oraz warunki ustanowione przez prawo.

Dodać również należy, że akty prawne mogą być nieważne także z innych przyczyn niż tylko braku pisemnej zgody czy braku zasięgnięcia rady przez ordynariusza. Nieważność może mieć źródło w ludzkiej złośliwości, przewrotności albo wynikać z wielkiego niedbalstwa, dobrowolnej i zawinionej ignorancji⁷¹. Ogólnie rzecz biorąc, przyczyny te mogą wystąpić zarówno w aktach zwyczajnej, jak i nadzwyczajnej administracji. Odpowiedzialność w takim przypadku ponosi również proboszcz.

Pozostaje jeszcze udzielić odpowiedzi na pytanie, kto odpowiada za czynności zarządzania majątkiem, kiedy zarządca będzie postępował niezgodnie z prawem kanonicznym (nie zachowując prawnych wymagań), ale ważnie w świetle prawa państwowego? Odpowiedź na to pytanie stanowi kan. 1296, że do kompetentnej władzy kościelnej należy decyzja, po dokładnym rozważeniu wszystkiego, czy i na jaką skargę, mianowicie osobową lub rzeczową, przez kogo i przeciw komu, należy wnieść dla odzyskania praw Kościoła.

Skarga osobowa (*actio personalis*) jest skierowana przeciwko temu, który bezprawnie dokonał czynności zarządzania, natomiast skarga rzeczowa (*actio realis*) przeciwko każdemu posiadaczowi rzeczy nieważnie posiadanej. Pierwsza ma na celu uzyskanie odszkodowania, druga zaś zwrot rzeczy. W tym drugim przypadku posiadacz mógłby wystąpić przeciwko bezprawnie działającemu zarządcy o zwrot poniesionych kosztów.

Nadmienić należy, że skargę lub rekurs przeciwko administratorowi, może wnieść bezpośredni przełożony kościelnej osoby prawnej lub jego organ hierarchicznie wyższy. Na przykład biskup diecezjalny może pozwać proboszcza o naprawienie szkody, jaką poniosła parafia z powodu nielegalnych aktów prawnych dokonanych przez niego. Odpowiedzialność ta może przyjąć formę odpowiedzialności cywilnej, karnej lub dyscyplinarnej.

W dziedzinie administracji dobrami doczesnymi zarządca kościelnej osoby prawnej nie odpowiada za zobowiązania innej kościelnej osoby prawnej. Zgodnie z kan. 128: „Ktokolwiek aktem prawnym nielegalnie albo jakimkolwiek innym aktem dokonany z winy umyślnej lub nieumyślnej wyrządził komuś krzywdę, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej szkody”. Wnio-

⁷¹ D u b i e l, *Uprawnienia majątkowe*, s. 59.

skując, każdy zarządca odpowiada sam za swoje działania z tytułu zarządzania majątkiem kościelnym. Odpowiedzialność ta, w zależności od rodzaju wyrządzonej szkody, może być cywilna lub karna.

Wobec tego należy stwierdzić, że każdy proboszcz zobowiązany jest do przestrzegania norm prawa kanonicznego, jak i cywilnego, aby uniknąć postępowania cywilnego, karnego bądź dyscyplinarnego.

9. WNIOSKI

Należy stwierdzić, że tylko proboszcz jest umocowany do reprezentowania parafii w stosunkach majątkowych. Jego kompetencja do reprezentowania parafii co do zasady obejmuje wszystkie czynności prawne, o ile prawo nie uzależnia ważności jego działania od uprzedniego uzyskania upoważnienia lub zezwolenia. Ważność tychże działań związana jest z rodzajem zarządzania zwyczajnego i nadzwyczajnego. W przypadku nadzwyczajnego zarządzania proboszcz ważnie występuje w imieniu parafii, jeśli uprzednio uzyskał pisemne upoważnienie od ordynariusza (kan. 1281 § 1-2), natomiast w przypadku alienacji – jeśli uprzednio uzyskał zezwolenie biskupa diecezjalnego zgodnie z przepisami prawa (kan. 1291, 1292, 1295). Nie wywierają takich konsekwencji normy, które stawiają proboszczowi określone wymagania co do wykonywania zarządu bez zastrzeżenia nieważności czynności prawnej. W takim przypadku aktualne mogą być jedynie sankcje wobec zarządcy, określone w kan. 1281 § 3. Ograniczenia prawne w dokonywaniu czynności prawnych w postaci zgody podmiotu nadrzędnego są zrozumiałe i mają na celu ochronę majątku kościelnego przed działaniami nieprzemyślanymi.

Parafialna rada ds. ekonomicznych pełni rolę doradczą w zarządzaniu majątkiem, jednak nie ma wpływu na skuteczność czynności prawnej dokonanej przez proboszcza w imieniu parafii, chyba że biskup diecezjalny, w określonych przypadkach, dekretem uprawomocnił udzielenie zgody przez parafialną radę ds. ekonomicznych na określone przez niego transakcje. Brak zaś zaciągnięcia opinii od parafialnej rady ds. ekonomicznych świadczy o nieprzemyślanych działaniach lub braku roztropności proboszcza i nie stanowi sankcji nieważności aktu prawnego.

W świetle dotychczasowych uwag zasadny wydaje się wniosek, że regulacja prawa kanonicznego dotycząca zakresu reprezentacji proboszcza w majątku parafialnym jest spójna. Jednak wadliwość powstaje wskutek nieprzestrzegania prawa kanonicznego. Stąd jawi się postulat lepszego kształcenia duchowieństwa nie tylko w zakresie liturgicznym i duszpasterskim, lecz

także prawnym. Podobne odzwierciedlenie powinno znaleźć miejsce w egzaminach proboszczowskich. Dopiero wystarczająca znajomość prawa kanonicznego, jak i cywilnego zwiększa gwarancję bezpiecznego obrotu prawnego, przez co Kościół staje się bardziej wiarygodny.

THE COMPETENCE OF THE PARISH PRIEST
TO REPRESENT THE PARISH IN MATTERS
REGARDING PROPERTY RELATIONS IN THE LIGHT OF CCL 1983

S u m m a r y

In conclusion, it must be stated, that the parish priest is the only person authorized to represent the parish in matters regarding property matters. His responsibility in representing the parish defines the law and is related to ordinary and extraordinary type of management.

In the event of extraordinary type of management the parish priest acts lawfully in the name of parish, if he previously receives a written mandate from the Ordinary in charge (can. 1281 § 1-2), however in the event of alienation, it is permitted to act lawfully with the permission from the diocesan bishop according to canon law (can. 1291, 1292, 1295)

Such norms do not have standards which may cause the parish priest consequences related to management performance or invalid legal transactions. In such cases, sanctions can only be made against the administrator (look. can. 1281 § 3). Legal limitations in making legal actions in the form of consent of another parent entity are understandable and are intended to protect church property from unpredictable acts.

Although the parish council finance committee has a role in the management of assets, it cannot influence the effectiveness of legal action undertaken by the parish priest on behalf of the parish. If the parish priest fails to consult the parish council for economic affairs, there may be indication of reckless action and lack of prudence by the parish priest.

In light of these comments it would seem reasonable to state, that the regulation of application of canon law regarding the scope of representation of the estate of the parish priest seems to be consistent. However, the defect would occur through failure to comply with canon law. Thus the postulate would be better education of the clergy, not only in liturgical and pastoral matters, but also in legal matters. Similarly this should be reflected in examinations for parish priests. Up till now sufficient knowledge of canon law and civil law, may guarantee secure legal transactions. This would ensure, that the Church becomes more credible.

Translated by Paweł Kaleta

Słowa kluczowe: zakres kompetencji proboszcza, alienacja majątku, rada parafialna ds. ekonomicznych.

Key words: competence of parish priest, alienation of property, parish council finance committee.